

SINGURĂTATEA ANARHISTULUI CREȘTIN DE DREAPTA?

De când?

La sfârșitul anilor 1990 descopeream, în colecția *Que sais-je*, un volum al cărui titlu m-a atras numai decît: *Les anarchistes de droite*. Lucram atunci la „trilogia anticristologică”, alcătuită din *Metamorfozele Anticristului la Părinții Bisericii* (Beauchesne, Paris, în 2005); o antologie cuprinzând textele despre Anticrist din secolul al II-lea pînă în secolul al V-lea (Editura Migne, Paris), și *Manualul de anticristologie* (pentru cititorii din România). Anticristologia e o falsă, dar ademenitoare, teologie, în care mesajul lui Isus Cristos e deformat, punct cu punct, și transformat într-un *manual de propagandă politică*, având drept scop nu mântuirea credincioșilor, ci manipularea lor ideologică. Implicit, anticristologia se referă și la relația Biserică-Stat, atît de precară și atît de perversă uneori, ba chiar de cele mai multe ori.

Aceste reflecții s-au întîlnit, firesc, aș spune, cu reflecțiile din volumul lui François Richard, *Anarhiștii de dreapta*. Atunci am hotărât să aprofundez tema „anarhismului creștin”, plecând și de la cărțile lui Jacques Ellul (*La subversion du christianisme; Anarchie et christianisme*) și Vernard Eller, *Christian Anarchy*, dar mai ales de la

misticiei Antichității creștine, adevărate modele antipolitice (nu apolitice). Lucrul n-a fost posibil în imediat. Proiectele Septuaginta și Noul Testament comentat, plus cataclisme de ordin personal m-au împiedicat să avansez. Trei capitole au fost, totuși, redactate în 2010 și publicate, parțial, într-o revistă de cultură din România. Tot în 2010 am ținut câteva conferințe despre „anarhismul creștin de dreapta” și am propus un curs universitar, rămas în coadă de pește. Abia în 2019 am reluat volumul, reușind să-l duc la bun sfârșit.

Cum?

Ce reprezintă, de fapt, această carte? Ea poate fi citită și înțeleasă pe trei paliere: autobiografic, teologic și politic. Fiecare individ are convingerile sale, plecând de la experiențele personale, de la temperamentul său, de la capacitatea personală de înțelegere, de la gradul său de educație și cultură etc. Ne-am născut într-o lume *dată*, într-un sistem social și politic care funcționează după anumite convenții, respectate de majoritatea, dar acest lucru nu anulează *opțiunea personală*. În ce mă privește, așez *libertatea* mai presus de toate celelalte valori care alcătuiesc sau ar trebui să alcătuiască reperul nostru axiologic: credința și respectul față de Creator; inteligența sau discernământul; respectul față de libertatea celorlalți și față de Creație. Sistemul politic care predomină civilizația occidentală de peste o sută cincizeci de ani (cu parantezele știute) este cel democratic. Democrația modernă diferă de cea antică, ateniană (care, în realitate, era o versiune *soft* a regimului aristocratic), precum și de cea a republicilor italiene din Evul Mediu. Democrația modernă se bazează pe universalitatea Legii și pe sufragiul universal, care implică, din start, *preeminența cantității asupra calității*: majoritatea câștigă indiferent de calitatea/ lipsa de calitate a proiectului politic

sau a candidaților care susțin proiectul respectiv. Personal nu recunosc legitimitatea unei asemenea forme de guvernare, perversă și nocivă din principiu. În reacție la această democrație nelegitimă axiologic (există și o democrație legitimă, asupra căreia voi reveni) nu pot să mă declar altfel decât un *anarhist de dreapta*.

În același timp sunt membru al Bisericii lui Isus Cristos¹. Atitudinea mea politică – în realitate, antipolitică –, este implicit o atitudine *teologică*. Cu riscul de a-i șoca pe cei care cunosc superficial istoria creștinismului și teologia neotestamentară, afirm că anarhismul de stânga (cel definit în secolul al XIX-lea de Proudhon, Bakunin sau Kropotkin²) nu e decât o formă laicizată, hiperpolitizată și extrem de târzie a anarhismului biblico-teologic, încarnat de majoritatea misticilor, profeților și teologilor care așează în centrul vieții și reflecției lor convingerea că omul *are o esență divină*. Îndumnezeirea omului (*entheosis*), temă capitală în istoria creștinismului, formulată încă din secolul al II-lea de Irineu al Lyonului, constituie temeiul metafizic al anarhismului creștin de dreapta, care trebuie considerată o atitudine mistico-existențială, nu un sistem filozofic.

¹Printre eroii lui François Richard se numără și câțiva creștini, precum Léon Bloy, Barbey d'Aurevilly, Bernanos, dar majoritatea sunt liber-cugetători: Léon Daudet, Darien, Léautaud, Rebattet, Micberth, Céline etc.

²Termenul „anarhist” s-a încetățenit cu sensul de reprezentant al unui curent revoluționar stângist, care vede în Stat cel mai teribil inamic al libertății individuale și care urmărește distrugerea, prin violență, a instituțiilor Statului pentru a-l elibera pe individ de orice constrângere. Există și un anarhism „metafizic”, postulat de Max Stirner, care va duce la „supraomul” lui Nietzsche. Ambele variante de anarhism sunt excrescențe ale unui ateism funciar incompatibil cu perspectiva în care mă situez atât eu, cât și personajele cărții de față.

La nivel politic, această atitudine se manifestă printr-un refuz al oricărei puteri constrângătoare sau care ar putea împiedica singurul proiect care conferă sens existenței noastre pe pământ, din perspectivă creștină: descoperirea identității divine și încercarea de a o revela nouă înșine și celorlalți prin credință și creație. Viața fiecăruia dintre noi se compune dintr-un șir de acte de creație. A ordona o încăpere e act de creație; a face o plimbare pe o potecă umbrită de fagi, în lumina apusului, e act de creație; a găti și a pregăti o cină pentru prieteni e act de creație; a iubi pe cineva și a suferi din cauza unei iubiri rănite sunt acte de creație; a visa în timpul somnului e act de creație etc. Tot ce este uman poate deveni, într-un anumit sens, act de creație, adică, repetare, la nivel personal, a Genezei. Dacă aceasta e menirea ființei umane, repet, din perspectivă creștină, și dacă locul ei, pentru a-și îndeplini menirea, se află în paradisul Genezei (uitat, dar accesibil și recuperabil) atunci atitudinea noastră „politică” este, în mod natural, una *antipolitică*. Antipoliticul a precedat politicul, nu invers. A fi antipolitic înseamnă a refuza constrângerea Legii (legea poate legitima orice – abuzurile, necinstea și ticăloșia – atunci când e făcută și votată de ticăloși), dar mai ales înseamnă a refuza constrângerea oricărei forme de guvernare. Proiectul divino-uman personal e mai presus de orice și nimeni nu are dreptul să-l blocheze din exterior. Cel mai autentic anarhist, în sensul teologic al termenului (*an-arche*: cel care nu recunoaște legitimitatea puterii politice, nu cel care „instaurează haosul social”) a fost Isus Cristos. Toate pasajele anarho-creștine din Evangheliile vor fi discutate în capitolul despre Jacques Ellul.

Despre ce vorbim?

Sistematizând, aleatoriu, trăsăturile anarhismului creștin de dreapta sunt următoarele:

Unu: antiochocrație și democratism *de elită*. Istoricul Polibiu a întocmit, în secolul al II-lea p. Chr., un grafic al formelor de guvernare posibile. După el, există trei forme bune și trei corupte sau decăzute: tirania este forma coruptă a monarhiei (puterea unuia singur); oligarhia (puterea celor puțini) este forma coruptă a aristocrației (puterea celor mai buni); ochlocrația (puterea mulțimii, a plebei, a turmei) este forma coruptă a democrației (puterea *demos*-ului, cu sensul precis de „adunare a cetățenilor liberi”). Democrația modernă e frustrantă pentru minoritatea de elită *legitimată prin propriile calități să conducă societatea*. Înțeleg prin „elită” întregul corp de *profesioniști* ai societății (de la scriitori, savanți în diferite domenii, juriști, medici etc. până la agricultori, tehnicieni, meșteșugari). Elita nu se reduce la un grup de „aleși” prin grație divină, ea înglobează *toate persoanele competente* (a căror competență e *garantată*) într-un domeniu, oricare ar fi acela. Din acest punct de vedere, spre deosebire de majoritatea „anarhiștilor de dreapta”, care nu văd nicio deosebire între democrație și ochlocrație, eu sunt un *democrato-elist* convins. Democrația, așa cum o înțeleg, este forma de guvernare specifică unei societăți *educate*, ai cărei membri dețin o anumită competență și care se întemeiază nu pe drepturi (adesea nemeritate), ci pe responsabilitate și maturitate. Sistemul democratic – așadar dreptul de vot – implică, în mod obligatoriu, educație, cultură și inteligență. Acest lucru nu înseamnă favorizarea unei minorități în detrimentul majorității, ci pur și simplu *educarea întregului corp social*. Altminteri, democrația nu e decât *ochlocrație deghizată*, sau totalitarism deghizat, așa cum a fost cazul „democrațiilor” comuniste.